

Tekst: Jer. 18,1-12 + Jer. 19

Lezen: idem

Zingen: Ps. 66,5.7

Ps. 25,2 (*'s morgens*)

Ld.284,1.3 (*vs. 1 na Jer. 18; vs. 3 na Jer. 19*)

Ld. 43,1.2.3

Gz.179a (*middagdienst*)

Ps. 98,4

Alweer een preek over Jeremia. Het zou me niet verbazen, als ik de komende tijd wat kritische opmerkingen te horen krijg. In de zin van: Nou, je preken zijn de laatste wel wat somber: preken met veel donkere tonen. **(1)**

Ik kan me dat voorstellen. Zo vergaat het mezelf ook. Als ik lees in dit bijbelboek, en daar ben ik in deze weken veel mee bezig, dan kan ik daar niet echt vrolijk van worden. En ja, als ik daar dan over ga preken, dan is dat ook te horen. Logisch. In elk geval, voor mij is dat logisch, want preken over een gedeelte of over een boek, dat betekent dat je ook de *toon* van dat gedeelte of de *toon* van dat boek moeten laten klinken. Een preek is tenslotte meer dan een technisch verhaal. Technische verhalen kun je heel zakelijk en droog vertellen, maar als je bezig bent met een gedeelte waar een boodschap in zit, dan moet je ook de boodschap van dat gedeelte laten horen.

En ja, de boodschap bij Jeremia klinkt niet vrolijk. Ik kan proberen om daarom heen te draaien, maar dat is gewoon zo: het klinkt niet vrolijk. Toch kunnen we er niet omheen, want de Heilige Geest heeft het niet voor niks laten opnemen in de bijbel. **(2)** Blijkbaar – want dat is dan de conclusie die je kunt trekken: blijkbaar vond de Heilige Geest het ook voor ons

nodig om de boodschap van zo'n bijbelboek mee te krijgen. En we moeten er dus iets mee.

Ook in hoofdstuk 18 en 19 klinkt het weer niet vrolijk. Hoofdstuk 18 klinkt al somber: de hemelse pottenbakker vertelt hoe zijn eigen werkstuk (zijn eigen volk) hardhandig aan gaat pakken. En dan kom je bij hoofdstuk 19, en dat is ronduit schokkend. (3) Wat er dan naar je toe komt! Als de HEER vertelt wat hij met de mensen in Israël zal gaan doen. Je krijgt haast de neiging om de bijbel maar dicht te doen en weg te leggen. Want wat moet je daar nou mee?

Ik denk dat mensen heel vaak op die manier reageren. En misschien merk je dat ook wel bij jezelf. En dan misschien niet dat je direct de hele bijbel weglegt, maar wel dat je zo'n gedeelte als dit al snel overslaat. En dat geldt ook voor andere gedeeltes in de bijbel, waarin je dezelfde woorden en dezelfde beelden tegenkomt. Psalm 137 is daarbij een heel bekend voorbeeld. Over de vijanden van Israël, en hoe de kinderen van die vijanden op een gruwelijke manier gedood worden. Wat moet je daarmee? Als je dat soort dingen in de bijbel tegenkomt?

En hier is het misschien nog wel heftiger. Want hier gaat het niet eens over de vijanden van Israël, hier gaat over Israël zelf, over God eigen volk. En dan al die bloederige beelden...

Hoe dan ook, bij zo'n gedeelte als dit moet ik meteen denken aan een uitspraak van Petrus. Die schrijft in zijn eerste brief over het lijden dat de gelovigen meemaken (4) en dan zegt hij: "Besef goed dat de tijd van het oordeel aangebroken is. En dat oordeel begint bij het huis van God, bij Gods eigen mensen." (1 Pet. 4,17). De mensen in de tijd van Jeremia hebben dat heel direct gemerkt. In hun eigen leven. Denk ook aan dat gedeelte waar het vorige week over ging, Jeremia 7: denk niet dat je veilig bent en dat het met jou wel goed zit, alleen maar omdat je geboren bent uit gelovige ouders, omdat je lid bent van de kerk of vanwege andere uiterlijke dingen in je leven.

Het oordeel begint bij het huis van God. En het is ook echt een oordeel. (5) Dat is heel

duidelijk als je de beelden bij Jeremia op je in laat werken. En ik kan me heel goed voorstellen dat je daar vragen bij hebt. Of dat het verwarring geeft. En misschien wel dat je er bang van wordt. Wat moet je hiermee? In vredesnaam? Wat is dit voor een God? Die zulke dingen zegt? En die zulke dingen *doet*?

Nou ben ik ervan overtuigd dat God altijd bezig is vanuit zijn liefde. Ook al kan ik als mens die liefde niet altijd goed in beeld krijgen. (6) Wat ik kan begrijpen en wat we met elkaar kunnen begrijpen, is iets heel anders dan hoe God in elkaar zit. In het boek van de Klaagliederen wordt dat mooi onder woorden gebracht. In hoofdstuk 3. (Volgens de meeste uitleggers zijn de Klaagliederen ook van Jeremia. Dat maakt het dus heel toepasselijk om juist die erbij te halen.) In Klaagliederen 3,33 staat dit: “Niet van harte verdrukt en bedroeft de HEER de mensenkinderen.” Niet van harte... In de Nieuwe Bijbelvertaling staat dan: hij doet met tegenzin. Ik hou het nu even bij de oude vertaling: niet van harte. Met andere woorden: God kan mensen allerlei ellende te verduren geven. En dan komt dus ook echt van God. Alleen: als je wilt weten wat er leeft in Gods hart, dan kom je uit bij iets anders. Want de HEER is een God die het hart op de goede plek heeft. Die er vooral voor gaat om mensen te redden. Een God van liefde, die er alles aan doet en die er alles voor over heeft om dat voor elkaar te krijgen: zelfs zijn eigen Zoon! (7)

Dat voorop: de HEER is een God van liefde, ook al kunnen jij en ik hem niet altijd volgen in de dingen waar hij mee bezig is, en *hoe* hij bezig is.

Het is belangrijk om ook zo'n gedeelte als dit op die manier te benaderen. Dus niet meteen negatief reageren of afwijzen, maar proberen ervoor open te staan. Trouwens, dan is het nog heftig genoeg. Want de God die in dit gedeelte naar je toekomt, is duidelijk een God die niet met zich laat spotten. En dat kan dus ook betekenen dat ons beeld over God en hoe hij is – dat het finaal onderuit gaat.

Daar even verder op ingaan: misschien is dat wel nodig zelfs. Een beeldenstorm. (8) Om

onze ideeën over God kritisch tegen het licht te houden. Want hoe gaan veel mensen daar tegenwoordig mee om? Nou, vooral een manier, die van God karikatuur maakt. Veel mensen zien het geloof in God graag als een soort geestelijk bubbelbad. **(9)** Het is een voorbeeld van de Canadese theoloog James Packer. En hij bedoelde dat mensen het geloof in God het liefst gebruiken om heerlijk verwend te worden. Door God. Want wat is een bubbelbad? Het is het toppunt van heerlijk ontspannen. Ik weet niet of je wel eens in een bubbelbad gezeten heb, maar ik vind het elke keer weer fantastisch. Dat warme water, en dan die luchtballen die je huid masseren. Je wordt er zo heerlijk loom van. Puur genieten!

Dat is denk ik ook, wat we vaak van *God* verwachten: dat hij het ons zoveel mogelijk naar de zin maakt. Zodat wij het fijn hebben; zodat wij een goed gevoel hebben in ons leven; zodat we vol overgave kunnen genieten van dat zalige gevoel dat de HEER ons geeft. Een goede gezondheid, genoeg geld om leuke dingen te doen, aardige mensen om je heen... Inderdaad: een geestelijk bubbelbad.

Alleen, dat is het dus *niet!* **(10)** En als je een bubbelbadgeloof hebt en je hebt een beeld van God dat daarin past, nou, dan is de boodschap van Jeremia flink schrikken. Want hier komt een God naar je toe, die het 180 graden omdraait. In dat beeld van een pottenbaker laat hij dat zien. Op een confronterende manier. **(11)** Wij kunnen ons misschien verbeelden dat we God naar onze hand kunnen zetten en dat we hem kunnen gebruiken om onze wensen te vervullen, maar de werkelijkheid is precies andersom! De HEER is degene die alles in handen heeft en die bezig is met zijn plannen. Zijn plannen met mensen. Met ons. En in die plannen kan hij mensen maken en breken. Ook u en jou en mij.

Als je dat op je in laat werken, dan is het eerste wat je leert om te buigen: buigen voor de grootheid, de majesteit en de macht van een indrukwekkende God. Zoals Jezus dat deed, toen Gods plannen met *hem* steeds dichterbij kwamen. “Niet wat ik wil, maar wat u wilt; dat moet gebeuren.” (Mat. 26,39). **(12)** Buigen voor God. En voor de plannen van God. En hoe

hij in je leven bezig wil zijn.

De afgelopen week hebben we daar met elkaar een indrukwekkend getuigenis van meegemaakt. De begrafenis van die 4 broertjes uit Kampen, die omgekomen zijn bij die brand. Hoe die ouders daarmee omgaan en wat ze gezegd hebben. Indrukwekkend en groots. Aan de ene kant: het immense verdriet, dat niemand peilen kan. En hoe zal het *verder* gaan? Hoe *kunnen* ze verder? En tegelijk: het vertrouwen op God. Te zien in de houding van die ouders. En te horen in hun woorden: de HEER doet nooit iets zomaar. De pottenbakker, die bezig is om de klei vorm te geven op een manier zoals hij het wil.

Het beeld van die pottenbakker komt later in de bijbel weer terug. In Romeinen 9. Ik kan daar nu niet uitvoerig bij stil staan. Misschien een idee om dat gedeelte straks thuis eens te lezen. Paulus gebruikt dan dat beeld op dezelfde manier als Jeremia: om duidelijk te maken hoe God met mensen bezig is. Dat mensen nooit God kunnen claimen. Voor hun ideeën of hun plannen of hun wereldbeeld. Voor Paulus betekent het: God verzamelt mensen om zich heen, zoals hij dat wil. Of ze nou een Joodse achtergrond hebben of een heidense achtergrond, dat maakt niet uit. God zit nergens aan vast. Niet aan bepaalde mensen, niet aan een bepaald volk, niet aan een bepaalde kerk. Hij is bezig met mensen op zijn manier.

En punt waar het dan elke keer weer om gaat, is de vraag of je bereid bent om dat te accepteren. Ben je bereid om je te *laten* vormen door de hemelse pottenbakker? Ben je bereid om zijn leiding te aanvaarden? Vraag je in je leven naar de plannen die *God* met je heeft? Ben je bereid om Jezus te volgen en hetzelfde te zeggen als hij: “Niet wat ik wil, maar u wilt: dat moet gebeuren.” En dat staat dus voorop in mijn leven!

Waar het om gaat, is te horen aan het eind van vers 4. De pottenbakker is bezig met de klei, net zolang totdat het een pot is, ‘precies zoals hij die zich had voorgesteld’. **(13)** Als je dat beeld voor ogen houdt, dan ga je iets voelen van waar de HEER mee bezig is. In de geschiedenis van de wereld. En in je eigen leven. Hij is bezig om je te vormen. Net zolang,

totdat je past in zijn plannen. Net zolang, totdat je eruit ziet, zoals hij jou in gedachten heeft.

Als je daar niks mee hebt, en als je daar niks voor voelt, dan kan zo'n idee enorm bedreigend zijn. Absoluut. Er zijn heel wat mensen die dat ondervonden hebben. Paulus noemt in Romeinen 9 het voorbeeld van de Farao van Egypte, die zich tegen de HEER verzette. En zo zijn er veel meer voorbeelden te bedenken.

Maar er is ook een andere kant: als je bereid bent om je laten vormen, dan gebeurt er iets moois. Dan kom je tot je recht, zoals je bedoeld bent. Als mens. Door God. Dan kom je op je bestemming.

Want hoe dan ook, daar heeft God alles voor over – om dat voor elkaar te krijgen. Daar heeft hij zelfs zijn eigen Zoon voor gegeven. Om ervoor te zorgen dat je leven niet zou eindigen in een grote mislukking. Om ervoor te zorgen dat je mag leven in het licht en in de warmte van zijn liefde. Om een mens te worden die daarvan geniet en die ook niks anders meer wil – omdat God alles voor je is. Omdat je vol bent van de liefde van Jezus.

Om steeds meer zo'n mens te worden, daar is een heel proces voor nodig. Vorming. Een heleboel dingen die nog moeten veranderen. Gekneed worden in de handen van God. En dat is niet altijd een leuk of gemakkelijk proces. Je leven als gelovige is beslist geen bubbelbad. De bijbel heeft het over 'vechten' en over het 'dragen van je kruis'. Heftig. Absoluut. Maar de HEER weet wat hij doet. En het is de moeite waard. Want uiteindelijk zul je op een geweldige manier eruit tevoorschijn komen. Je zult kijken naar jezelf, naar je karakter, naar de gedachten die er bij je boven komen, naar de dingen die je doet – en je zult denken: 'Ben ik dat? Geweldig! Dat had ik nooit kunnen denken!' Dan zul je jezelf zien, zoals God jou altijd al in gedachten had. En waar hij nu mee bezig is.

In hoofdstuk 19 wordt hetzelfde beeld nog een keer gebruikt. **(14)** Een kruik van aardewerk. Maar dan vanuit een iets andere invalshoek. Een kruik die kapot geslagen wordt. Als beeld

voor Israël. En dan komt het helemaal naar je toe – waar ik het eerder ook al over had: dat gevoel van: ‘Is dit God? Is dit de God van het evangelie? Is dit echt dezelfde God die zoveel van me houdt? En die alles voor me over heeft?’

Weet je wat ik bijzonder vindt? Dat de HEER dat al van tevoren aan zag komen. Zo’n reactie van mensen. Zulke vragen. Het staat in vers 3. Aan het eind: “Ik zal zulk onheil over deze staat brengen, dat de oren van wie ervan hoort, zullen tuiten.” En dat is inderdaad gebeurt. En tot vandaag toe!

Maar evengoed blijft natuurlijk de vraag: wat moet je hiermee? Om te beginnen hetzelfde als bij hoofdstuk 18: eerst je eigen ideeën over God, je eigen beeld van hem, loslaten. En helemaal als je het beeld hebt van zo’n bubbelbad-God. Want als je zo’n beeld hebt van God, dan kun je helemaal niks met dit gedeelte.

Ruimte maken dus. Ruimte maken voor een andere kijk op God. En misschien zelfs wel een heel *nieuwe* kijk op God en wie hij is en wat hij wil. Want wil God eigenlijk? **(15)** Waar is hij op uit? Als hij bezig is met mensen, met de wereld – wat wil hij bereiken? Je zou een aantal trefwoorden kunnen noemen: redding, vergeving, eeuwig leven. En terecht. Het zijn allemaal belangrijke woorden. Maar uiteindelijk gaat het ergens anders om. God is er namelijk op uit om alles in de wereld recht te zetten. God doet recht. Dat zou je het thema van de bijbel kunnen noemen. De rode draad die overal doorheen loopt: God doet recht. **(16)**

In dat thema staat de persoon van Jezus in het middelpunt. Met het evangelie van redding. Het is één van die geweldige dingen, die alleen God kan bedenken: zo’n plan – om zijn eigen Zoon te geven; om op die manier mensen los te trekken uit de macht van de zonde. Je zou ook kunnen zeggen: om die manier weer recht te trekken wat in ons leven en in Gods wereld zo verschrikkelijk krom gegroeid is.

God doet recht. Alles wat hij kan en alles wat hij heeft, zet hij daarvoor in: om dat voor elkaar te krijgen. Maar dat betekent dus dat er ook een andere kant aan zit. **(17)** Aan het

evangelie. En aan de persoon van Jezus. Want als mensen niet willen? Wat dan? Als mensen niet losgetrokken *willen* worden uit de macht van de zonde, maar zich daar juist in vastbijten? Als mensen zichzelf niet toevertrouwen aan Jezus, maar dwars tegen hem in gaan? Als mensen vol zijn van onrecht en bedrog, als mensen alleen maar bezig zijn met zichzelf? Bezig om vooruit te komen; over de rug van anderen? Als mensen bloed aan hun handen hebben? Wat dan? **(18)**

De grote voorbeelden uit de geschiedenis kennen we allemaal. Mensen als Hitler en Stalin, bijvoorbeeld. Maar zulke mensen heb je natuurlijk ook in het klein. Mensen die anderen opzij duwen, die met hun ellebogen werken, die hun macht misbruiken, die anderen uitbuiten of mishandelen of wat dan ook. Je ziet het overal om je heen. Elke dag. In het groot en in het klein.

Dat zijn ook de dingen die in Israël gebeuren, en waar Jeremia de mensen voor waarschuwt. Ze geven geen cent voor het leven van een ander. Terwijl die ander ook door God gemaakt is. Naar zijn beeld. En één van de meest verschrikkelijke manieren waarop dat naar voren komt, is het brengen van kinderoffers. Vers 5. Kinderen die opgeofferd worden, omdat de ouders denken (of omdat de mensen in Jeruzalem met elkaar denken) dat ze daar beter van worden. **(19)**

Het offeren van zo'n kind was een gruwelijke plechtigheid, die plaatsvond in het Hinnomdal, aan de zuidkant van Jeruzalem. Andere volken in die tijd deden dat ook. Zodoende is het redelijk goed bekend hoe dat ging. Je had een levensgroot beeld van de god Moloch. Hier wordt in vers 5 'Baäl' genoemd. Maar 'baäl' betekent gewoon 'heer'. En dat kun je dus tegen elke god zeggen. Ook tegen Moloch. Het beeld van die Moloch was een beeld met uitgestrekte armen. Symbool van: 'Kom op! Ik wil iets van jullie hebben.' Van binnen was het hol. In die holle ruimte werd een vuur gestookt, zodat het hele beeld op den duur ging gloeien. En alles wat er in die armen gelegd werd, werd dus op die manier

verbrand... Afschuwelijke taferelen, als kinderen op die manier geofferd werden voor het zogenaamde welzijn van hun ouders of van de stad of van het land...(20)

Dan ga je ook voelen wat het betekent als God komt om recht te doen. In zijn wereld. Dan doet hij de zonde weg! Alles wat zo verschrikkelijk vloekt met zijn bedoeling en met zijn liefde. Gods *oordeel*. Inderdaad.

God doet recht. Dat heeft iets geweldigs. Vooral als je denkt aan het offer dat God zelf gebracht heeft om mensen te kunnen redden. Om mensen bij het oordeel weg te halen. Maar er is ook een andere kant: diezelfde God heeft zijn eigen Zoon ook aangesteld als rechter over de hele wereld. Rechter over iedereen. Jezus doet de zonde weg. En dat is een verschrikkelijk oordeel voor mensen die zich aan het onrecht vastklampen: mensen bij wie het onrecht een deel van hun leven en een deel van henzelf geworden is. Want als je aan je eigen zonde vast zit, dan ga met je eigen zonde mee de afgrond in.

Voor de mensen in Israël wordt het een symbool: dezelfde plek waar in de tijd van Jeremia kinderoffers gebracht worden, daar zullen de ouders en de andere moordenaars zelf een prooi worden van het oordeel van God.

Daar zit een diepe gedachte in. We zullen het meemaken op de dag dat Jezus terug komt. We zullen het meemaken dat alle heilige huisjes verbrand worden. Geld, spullen, carrière, macht, corruptie. Al die dingen, waarvan mensen dachten dat het zekerheid gaf en dat je er gelukkig van zou worden en dat je op die manier belangrijk zou worden of machtig zou worden – al die dingen zullen vergaan in het oordeel. En als je gewend was om in je leven daarop te vertrouwen, dan valt op dat moment de bodem weg onder je bestaan, en je gaat volledig onderuit.

Want Jeremia is niet de enige met deze boodschap. Lees het boek Openbaring maar eens. Dan kom hetzelfde tegen. Andere beelden, andere woorden. Maar dezelfde boodschap. En dus ook dezelfde oproep: zoek je leven bij God, bij Jezus. Want dan zal God recht doen op

een manier, waarbij je als mens ook tot je recht komt. Ga naar het kruis van Jezus. Want daar wordt alles uit de weg geruimd, *zonder* dat het je ondergang wordt...

Het kan zijn dat het je heel veel gaat kosten. En dat je heel veel los moet laten. En dat er heel veel moet veranderen in je leven. Maar beter dat de pottenbakker een mooie kruik van je maakt, dan dat de kruik van je leven eindigt in scherven. Want die scherven brengen geen geluk. Op de jongste dag, de grote dag van Christus, is er maar één plek waar het veilig is: bij het kruis. Want dat is de enige plek waar het oordeel al geweest is. Amen.